

De artsen

Ter gelegenheid van het 160-jarig bestaan van het St. Elisabeth Hospitaal wijdt de Napa enkele artikelen aan de medische wereld op Curaçao tussen 1816 en circa 1930. Vandaag: de artsenopleiding.

Tekst: **Jeannette van Ditzhuijzen**

In de 19e eeuw kende het eiland zowel geneesheren, chirurgijns, als lokale natuurgenezers. Geneesheren waren opgeleid aan een medische hogeschool, meestal in Nederland. Zij werden 'medicinae doctor' en konden daarna promoveren tot 'chirurgiae doctor' en/of 'artis obstetriciae doctor'.

De meeste geneesheren op Curaçao waren beide, zoals blijkt uit de titulatuur van bijvoorbeeld Theodorus de Veer en Nicolaas Rojer: 'Med. Chir & Art. Obst. Dr.' Geneesheren mochten geneesmiddelen voor inwendig gebruik voorschrijven.

Chirurgijns niet, die hielden zich alleen bezig met de uitwendige heilkunde. Scheepschirurgijns - officieren van gezondheid - hadden een opleiding gevolgd aan de Rijkskweekschool voor Militaire Geneeskundigen, eerst in Leiden en daarna in Utrecht gevestigd.

De 'kwekelingen' werden officier van gezondheid 3e klasse en klommen via examens op tot de 2e en de 1e klasse; dan waren zij chirurgijn-majoor.

[Op Curaçao leren](#)

Midden 19e eeuw kon je ook in het

Het gasthuis aan het Rifwater.

DE ondergeteekende Med. chir. et art. obst. Dr., omlangs uit Nederland alhier aangekomen en door den HoogEdel Gestrengen Heer Gouverneur dezer kolonie, toegelaten zynde, om in de bovenvermolde vakken, alhier praktyk uit te oefenen, heeft de eer zich by het geëerde publiek als zoodanig aan te bevelen en hetzelfde zyne diensten aan te bieden.

Hy neemt tevens de vryheid aan belanghebbenden bekend te maken, dat zyne woning gevestigd is in het huis No. 54 op Scharlo, gelegen by de zoogenaamde Kleine Werf.

Curacao den 26 July 1850.

TH. DE VEER.

Curaçaose militaire hospitaal het doktersvak leren. De kwekeling heette 'élève' (leerling), blijkt uit het koninklijk besluit van 1845, waarin de 'Elèves by het Hospitaal, G. A. Ferguson en N. Anslyn' benoemd werden tot officier van gezondheid 3e klasse.

Anders dan in Nederland mochten officieren van gezondheid op Curaçao vanaf 1838 een burgerlijke praktijk uitoefenen. Zo kwam

de uit België afkomstige Corneille Hubert Jonckheer in 1832 als scheepschirurgijn naar Curaçao, en vestigde hij zich in 1841 als 'geadmitteerde geneesheer in de kolonie'.

[Gezakt](#)

De eerste ordening in de medische stand dateert van 1816. De Engelsen hadden het eiland overgedragen aan de Nederlanders en samen met gouverneur Albert Kikkert arriveerde de

Gouvernements Secretary,
Curacao den 22 Mei 1833.

BEKENDMAKING.

DE HoogEd. Gestr. Heer Directeur dezer Kolonie heeft by dispositie van heden aan den Heer N. ROJER, Doctor in de Genees- Heel- en Vroedkunde, admmissie verleend om als zoodanig op dit Eiland praectyk te oefenen.

De Gouvernements Secretaris,
W. PRINCE.

opleiding

Ladelichters

Een groot gebrek aan artsen in de jaren twintig van de vorige eeuw zorgde voor een nieuwe verordening. Voortaan waren alle artsen toegelaten die in Nederland bevoegd waren, artsen met een eindexamen van een van de Nederlandse koloniale artsenscholen, en officieren van gezondheid, ook wanneer zij de militaire dienst verlaten hadden.

Maar het examen helemaal afschaffen ging de Koloniale Raad te ver. Wie een buitenlands diploma had moest nog steeds examen doen, tenzij het diploma behaald was aan een hogeschool die op een door de gouverneur vast te stellen lijst stond. Zo konden er gemakkelijker artsen uit bijvoorbeeld Duitsland en Oostenrijk worden aangetrokken.

De Nederlandse arts Charles Winckel vond dat in 1939 geen goed idee, schreef hij in het Nederlandsch tijdschrift voor geneeskunde. 'De verschillende onderdelen van Nederland zijn voorzeker in staat, ook het gebiedsdeel Curaçao van artsen te voorzien, zonder dat daartoe de hulp van buitenlanders met diploma's van soms twijfelachtig allooï noodig is.'

Die waren er volgens een krantenartikel uit 1929 inderdaad. De Shell zou niet alleen 'kwartjesvinders, ladelichters, kruimeldieven, zakkenrollers en brandkastforceerders' naar Curaçao lokken, maar ook 'onbevoegde beoefenaars der geneeskunde'.

nieuwe stadsdokter Jacob Hendrik Hudig. Mede op zijn initiatief werden de diploma's van de op het eiland werkende geneesheren en chirurgijns aan een nader onderzoek onderworpen. Wat bleek? Van de elf chirurgijns beschikten er maar vijf over een geldig diploma. De anderen moesten eerst examen doen, waarvoor ze allemaal, op één na, zakten.

Daarna maakte gouverneur Kikkert op 8 juli 1816 bekend dat het 'aan niemand zal geoorloofd zyn de genees en heelkunde op dit eiland uit te oefenen, zonder daartoe consent van ons te hebben gehad'. Curaçao telde toen zes chirurgijns, Hudig was de enige geneesheer, 'medicinae doctor'.

In 1838 volgde strengere 'wetgeving'. Voortaan kon je op de Bovenwindse eilanden alleen nog de geneeskunde uitoefenen, wanneer de gezaghebber je had toegelaten. Daarbij diende je te bewijzen dat je de opleiding aan een Nederlandse hogeschool had afgerond. Zo niet, dan moest je alsnog examen afleggen, zoals bovengenoemde Jonckheer.

Een geneeskundige commissie hield toezicht op de 'uitoefening der burgerlijke genees- en heelkunde'. Verder dienden artsen ingeschreven te zijn in het burgerregister of moesten zij toegelaten zijn in de kolonie.

Geneeskundige Raad

In 1874 kwam er een Geneeskundige Raad die niet alleen toezicht hield op de openbare gezondheidszorg maar ook controleerde of de papieren van toekomstige artsen wel in orde waren. Vanaf dat moment was elke arts bevoegd die ook in Nederland bevoegd was. Wie op een buitenlandse universiteit zijn diploma had behaald, diende een aanvullend examen af te leggen voor de Geneeskundige Raad.

Nicolaas Anslijn 1823-1882

Van 'élève' in het Militaire Hospitaal werd Anslijn in 1845 officier van gezondheid 3e klasse.

Op 8 juni 1851 vertrok hij als officier 1e klasse naar Suriname, om in oktober kort terug te keren voor zijn huwelijk met Clara Frederika Gerlein.

Eerder dat jaar had Clara hem een zoon, Nicolaas, gebaard. In 1857 was hij met vrouw en drie kinderen weer op Curaçao, maar twee jaar later treffen we hem opnieuw in Suriname aan, nu als waarnemend chef van de geneeskundige dienst.

Vanaf 1862 werkte hij weer op Curaçao, als geneesheer en als waarnemend chef van de militaire geneeskundige dienst.

Na het overlijden van zijn vrouw in 1868 ging hij in 1870 met vier kinderen terug naar Suriname. Tot zijn pensioen, in 1873, was hij er chef van de geneeskundige dienst.

Via Curaçao vertrok hij daarna als tijdelijk hoofd van de geneeskundige dienst naar Saba. Daar ontmoette hij de 19-jarige Esther Ziporah Benjamin Hassell, met wie hij op 24 juni 1875 trouwde.

Zeven jaar later overleed hij op St. Maarten.